Samlaren

Tidskrift för

svensk litteraturvetenskaplig forskning

Årgång 115 1994

Svenska Litteratursällskapet

Detta verk har digitaliserats. Bilderna av den tryckta texten har tolkats maskinellt (OCR-tolkats) för att skapa en sökbar text som ligger osynlig bakom bilden. Den maskinellt tolkade texten kan innehålla fel.

REDAKTIONSKOMMITTÉ:

Göteborg: Lars Lönnroth, Stina Hansson
Lund: Ulla-Britta Lagerroth, Margareta Wirmark
Stockholm: Kjell Espmark, Ulf Boëthius, Ingemar Algulin
Umeå: Sverker R. Ek
Uppsala: Bengt Landgren, Torsten Pettersson, Johan Svedjedal

Redaktör: Docent Ulf Wittrock, Litteraturvetenskapliga institutionen,
Slottet, ing. A0, 752 37 UPPSALA

Distribution: Svenska Litteratursällskapet,
Litteraturvetenskapliga institutionen, Slottet ing. A0, 752 37 UPPSALA

Utgiven med stöd av
Humanistisk-Samhällsvetenskapliga Forskningsrådet

Bidrag till *Samlaren* skall lämnas dels på diskett (företrädesvis i ordbehandlingsprogrammen Word för Windows, Word för DOS eller Word Perfekt), dels i form av utskrift på papper.

ISBN 91-87666-09-X
ISSN 0348-6133

Printed in Sweden by
Reklam & Katalogtryck, Uppsala 1995

förfall». Sprinchorn hävdar att Strindberg är dramatikern som lagt »ett gångplank mellan naturalism och supranaturalism». Orden är Strindbergs egna, nedkastade i *Legender*, och Sprinchorn tar honom på orden. Hans tes är att ingen efter Strindberg har förmått att gestalta de stora idéernas drama. Wagner kunde det, åtminstone i *Tristan och Isolde*, Strindberg kunde det, t.ex. i *Till Damaskus*, *Dödsdansen* och *Carl XII*, men därefter har hela 1900-talets dramatikergenerationer blivit offer för Darwins, Marxs och Freuds mekaniska världsbild. Sprinchorn väjer inte för de stora namnen: Brecht, Beckett, Ionesco, Pinter, O'Neill, Weiss – ingen av dem har förmått att liksom Strindberg binda samman den materiella och den andliga världen enligt Sprinchorns komparativa analyser, som gör ett något bedagat intryck på en läsare vid slutet av det 20:e århundradet. Att både Marx och Freud sökte de för oss dolda ingredienserna i den materiella världen betyder ingenting för Sprinchorn. Han säger heller inte mycket nytt om Strindberg, men tror sig tydligen behöva cementera idolens piedestal genom att välta omkull samtliga andra statyer i 1900-talets dramatiska minneslund. Det är föga övertygande och, enligt min mening, helt onödigt.

Strindbergforskningen har likväl rört på sig. Författaren som privatperson har trätt in i skuggorna och ut i ljuset har kommit Strindbergs verk såsom det ter sig på 1990-talets teaterscener. Den engelske författaren Clive Sinclair har gjort ett satiriskt återupplivningsförsök av Strindberg i sin bok *Augustus Rex*, där han låter Strindberg möta upp i 1960-talets Stockholm. Det är en underhållande bok, men själv tror jag att Strindberg lever på riktigt, genom sitt nyutgivna verk och genom en ständig ström av nya iscensättningar. Inte på en piedestal, utan på tiljan möter Strindberg det nya årtusendet.

Willmar Sauter

Strindbergiana. Nionde samlingen utgiven av Strindbergssällskapet. Atlantis 1994.

Ska man hålla liv i Strindberg så ska man också utnyttja det biografiska, säger Lars Dahlbäck helt sonika i »ett samtal om Strindberg och litteraturvetenskapen» i Tidskrift för Litteraturvetenskap (nr 2 1994). Karl-Ivar Hildemans uppsats Strindberg, hans släktingar och *Pelikanen*, som fått inleda den nionde samlingen av *Strindbergiana*, tycks mig bara alltför biografiskt fixerad. Men visst gör det intryck att läsa om Märta Frödings, Strindbergs systerdotters, vånda på gamla dar och överhuvud om den trassliga problematiken vad gäller Strindbergs fabulering i pjäsen kring sin syster och hennes familj. Också Ture Rangströms bidrag är baserat på vittnesbörd från kammarspelens tid. Här rör det sig om Intima teaterns landsortsturné våren 1909 under ledning av den unge Alrik Kjellgren, Ture Rangströms morfar; dennes brev och turnésamling ger i sin kappsäck underlag för en doktorsavhandling, försäkrar Rangström entusiastiskt.

På samma sätt som Rangströms uppsats utgör Louise Vinges bidrag ett omtryck; det rör sig om »de besatta i Lund» och Strindbergs texter som litterärt har transformerat lundamiljön. Gunnar Syréhn åter fokuserar hämnden som motiv i Strindbergs pjäs Fordringsägare där han tycker sig se likheter med västernfilmens dramaturgi. För en Strindbergsuppsättning, en rysk urpremiär på Ett drömspel, på Akademiska teatern i Omsk i Sibirien 1992 redogör gästregissören Maria Fridh, medan Richard Bark summerar våra inhemska Strindbergsuppsättningar 1990–92. Evenemanget *Strindberg Dramaten 93* skärskådas så av Magnus Florin.

En för forskare nyttig orientering om Strindbergssällskapets och Strindbergsmuseets pressklippsamling ger slutligen Göran Söderström. Det berörda samtalet i Tidskrift för Litteraturvetenskap förmedlar för övrigt insyn i utgivningen av Strindbergs Samlade Verk liksom av breven. Jag noterar Lars Dahlbäcks uppgift att den tyska Insel-upplagan av Strindbergs verk förefaller ha strandat. »Det är en enormt stor satsning som troligen går i graven.» Inte heller finns Strindberg – till skillnad från Ibsen – tillgänglig i någon amerikansk eller engelsk klassikerserie, framhåller Björn Meidal. I Ryssland är det givetvis i det avseendet illa ställt; det var en utmärkt översättning av Alexandra Afinogenova som nu gjort uppsättningen av Ett drömspel möjlig.

Ulf Wittrock

Magnus von Platen: *Verner von Heidenstam och Emilia Uggla. Ett äktenskap*. Fischer & Co 1994.

»Tro mig, Ellen, att de män [...], som nu rasa mot sinnligheten, äro de mest framåtsträfvande i sin vilja», skrev Heidenstam till Ellen Key 16 dec. 1900 sedan han som han säger i brevet läst »ett femtiotal sidor i början» av Barnets århundrade. De bådas meningsutbyte nu om kärleken och erotiken har Fredrik Böök ingående redogjort för i sin Heidenstammonografi och han har dessutom i sin och Kate Bangs brevedition *Verner von Heidenstam Brev* återgett såväl det berörda brevet som ett svarsbrev till Ellen Key juldagen 1900.

Heidenstam hade i sanning tänkt om. »Verkligheten, erfarenheten svarar nej!» deklarerar han som svar på den av honom själv uppställda frågan om det är möjligt att på en gång vara en Romeo och en Kant! Sitt verk Sankt Göran och Draken ville han dra vissa konklusioner av, däribland denna: »Du skall icke stjäla i kärlek; också där blir tjuv en tjuv.»

Magnus von Platen berör inte denna diskussion i sin bok om Heidenstams första äktenskap – *Verner von Heidenstam och Emilia Uggla. Ett äktenskap* – men jag vill här föra den på tal som vittnesbörd om den radikala omsvängning som Heidenstam kom att företräda kring sekelskiftet i sin syn på kärleken och erotiken. von Platen presenterar i boken Heidenstam som en företrädare för »polygamidealet»; han ägnar ett helt avsnitt i boken åt detta och gör i det sammanhanget den reflexionen att tidigare forskning tycks ha ryggat tillbaka för det moraliskt ömtåliga ämnet. Så vitt jag ser går von Platen inte in på det förhållandet att Heidenstams ohämmade leverne på det sexuella planet förutsätter att han tidigt börjat göra bruk av den tidens antikonceptio-